

Valsts pētījumu programmas
**"Letonika latviskas un eiropiskas
sabiedrības attīstībai"**
vidusposma zinātniskās un sociālās
ietekmes izvērtēšanas pārskats
(īstenošanas periods
10.12.2021.-19.12.2024.)

Rīga, 2023

Saturs

Iesniegšana, izvērtēšana, īstenošana, uzraudzība	3
Regulējums, uzdevumi.....	3
Pārskata sagatavošanas informācijas avoti	7
Finansējums, izsludināšana, iesniegšana, iesniegumu izvērtēšana, finansētie projekti	7
Īstenošana, uzraudzība	8
Vidusposma zinātniskie pārskati, to izvērtēšana	8
Īstenotie projekti, to zinātniskā un sociālā ietekme	10
Mūsdienu latviešu valodas izpēte un valodas tehnoloģiju attīstība	10
Identitāšu ainavas: vēsture, kultūra un vide	12
Inovatīvi risinājumi kombinētās mācīšanās ieviešanai mācību procesa digitālās transformācijas kontekstā	14
Neatkarības arheoloģija: jaunas pieejas Nacionālajai pretestības vēsturei Latvijā	16
Daudzfunkcionāla lībiešu valodas vārdnīca	17
Inovatīva un iekļaujoša pārvaldība sabiedrības iesaistes, uzticības, komunikācijas veicināšanai ..	19
Jauni risinājumi demogrāfijas un migrācijas procesu izpētē latviskas un eiropiskas zināšanu sabiedrības attīstībai	21
Latviešu valodas daudzveidība laikā un telpā.....	23
Zinātniskie nodevumi	25
Secinājumi	27

lesniegšana, izvērtēšana, īstenošana, uzraudzība

Regulējums, uzdevumi

Valsts pētījumu programmu (turpmāk – VPP) īstenošanas kārtību kopumā nosaka:

[Zinātniskās darbības likums](#), pieņemts 2005. gada 14. aprīlī;

2018. gada 4. septembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 560 [“Valsts pētījumu programmu projektu īstenošanas kārtība”](#) (turpmāk - MK noteikumi Nr. 560).

Valsts pētījumu programmas "Letonika latviskas un eiropiskas sabiedrības attīstībai" (turpmāk VPP-LETONIKA) mērķus un uzdevumus, finansējuma apmēru un īstenošanas termiņus nosaka:

2021. gada 7. jūlija Ministru kabineta rīkojums Nr. 475 [“Par valsts pētījumu programmu “Letonika latviskas un eiropiskas sabiedrības attīstībai””](#) (turpmāk - MK rīkojums Nr. 475).

Detalizētu konkursa un projektu īstenošanas kārtību nosaka VPP-LETONIKA īstenošanas un uzraudzības komisijas 2021. gada 23. augustā apstiprināts un 2021. gada 4. oktobrī grozīts nolikums:

[Valsts pētījumu programmas “Letonika latviskas un eiropiskas sabiedrības attīstībai” projektu pieteikumu atklātā konkursa nolikums](#) (turpmāk – nolikums).

MK rīkojums Nr. 475 nosaka VPP-LETONIKA:

Programmas virsmērķis ir Latvijā veidot iekļaujošu latvisku un eiropisku zināšanu sabiedrību, kuras pamats ir demokrātiskās vērtības, latviešu valoda un kultūra.

Programmas mērķi ir radīt jaunas zināšanas un risinājumus, lai sekmētu ilgtspējīgu Latvijas sabiedrības un valsts attīstību. Tas ietver valodas, vēstures, kultūras, latviešu un mazākumtautību identitātes pētniecību, izglītības transformācijas iespēju izpēti, kā arī nepieciešamā cilvēkkapitāla paplašināšanu.

Programmas uzdevumi:

- Latvijas vēsture, latviešu un mazākumtautību identitāte:
 - uzdevuma priekšmets ir Latvijas vēstures izpēte un zināšanu iegūšana latviešu, tai skaitā diasporas, un mazākumtautību identitātes konceptuālā ietvara aktualizēšanai. Šis uzdevums iekļauj šādus izpētes virzienus: (a) dažādu identitātes un kolektīvās piederības formu (piemēram, latviskā, valstiskā, demokrātiskā, lokālā, eiropiskā, kultūras) vēsturiska izpēte un to savstarpējās mijiedarbības analīze; (b) Latvijas un latviešu vēstures izpēte; ideju, reliģiskās, filozofiskās un tiesiskās domas, kā arī ideoloģiju vēstures izpēte Eiropas vēstures un kultūrtelpas kontekstā; (c) Latvijas vēstures un kultūras mantojuma, tai skaitā nemateriālā kultūras mantojuma, arheoloģijas (senvēstures), tradicionālās kultūras (folkloras) un etnoloģijas izpēte vēsturiskajā un mūsdienu aspektā (uzdevums noteikts MK rīkojuma Nr. 475 6.1.1. apakšpunktā, turpmāk - 6.1.1. uzdevums);
 - uzdevuma priekšmets ir Nacionālās pretestības vēstures (1940.–1991.), tai skaitā bruņotās un nevardarbīgās pretošanās, Padomju Sociālistisko Republiku Savienības (PSRS) nodarīto zaudējumu, Trešās Atmodas tautas kustības un Latvijas neatkarības, demokrātiskās valsts iekārtas un Latvijas Republikas Satversmes atjaunošanas izpēte valstiskās nepārtrauktības kontekstā, nostiprinot to kolektīvajā atmiņā un valsts stratēģiskajā komunikācijā (6.1.2.);

- izglītības transformācija. Šī uzdevuma priekšmets ir kombinētās mācīšanās modeļu izpēte inovatīvu risinājumu izstrāde mācīšanās procesa digitālajai transformācijai, balstoties pašreizējā labajā praksē. Šis uzdevums iekļauj šādus izpētes virzienus: (a) inovatīvi pētniecībā balstītas un iekļaujošas izglītības risinājumi, tai skaitā tiem atbilstošas didaktikas un metodikas izstrāde visās izglītības pakāpēs (prioritāri zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātnes un matemātikas (STEM) jomā 1.–6. klasē, vēsturē 10.–12. klasē) un to izmēģināšana skolu praksē; (b) mūsdienās un nākotnē nepieciešamās kompetences un to attīstībai atbilstošie izglītības modeļi, mācību programmas un mācību līdzekļi; (c) cilvēkorientēta mācīšanās un zināšanu sabiedrība; (d) izglītības digitālās pārveides iespējas un riski; (e) izglītības cilvēkresursi un prasības profesionālajai pilnveidei, tostarp personalizēti profesionālās pilnveides risinājumi, kā arī ieteikumi izglītības rīcībpolitikas veidotājiem (6.2.);
- demogrāfija un migrācija. Šī uzdevuma priekšmets ir mūsdienu demogrāfijas un migrācijas procesu izpēte. Šis uzdevums iekļauj šādus izpētes virzienus: (a) mūsdienu demogrāfijas un migrācijas procesu analīze un to lokālie un starptautiskie tiesiskie aspekti, efektīva vadība; (b) reemigrācijas stimulēšana, talantīgu speciālistu migrācijas jautājumi, tostarp intelektuālā darbaspēka aizplūšana, ieplūšana, noturēšana, kā arī diasporas sadarbības tīklu stiprināšana, tai skaitā kultūras, zinātnes, augsto tehnoloģiju un radošo industriju sfērā; (c) jaunatbraucēju integrācija un iekļaujoša sabiedrība (6.3.);
- inovatīva un iekļaujoša pārvaldība. Šī uzdevuma priekšmeti ir demokrātijas apdraudējumi un valsts noturība. Šis uzdevums iekļauj šādus izpētes virzienus: (a) risinājumi sabiedrības līdzdalības veicināšanai demokrātijas procesos, tai skaitā vēlēšanās un inovatīvās līdzdalības formās nacionālā un vietējā līmenī (piemēram, līdzdalības budžetēšana, elektroniskās peticijas, pašvaldību referendumi); (b) sabiedrības iesaiste politikas veidošanā un īstenošanā, noturība pret dažādu veidu apdraudējumiem; (c) uzticēšanās institūcijām; (d) stratēģiskās komunikācijas loma pārvaldībā (6.4.);
- latviešu valodas attīstība 21. gadsimtā un tās valstiskā loma:
 - uzdevuma priekšmets ir mūsdienu latviešu valodas attīstības un lietojuma izpēte. Šis uzdevums iekļauj mūsdienu latviešu valodas pētniecību ar statistiskās, vizualizācijas un korpuslingvistikas metodēm, kā arī jaunu lingvistikas metožu un teoriju lietojumu (piemēram, lietišķā valodniecība, kognitīvā lingvistika, eksperimentālā valodniecība, leksiski funkcionālā gramatika) un jaunu terminu izstrādi latviešu valodniecībā šādos izpētes virzienos: (a) latviešu literārās valodas attīstības tendences, pētījumi par valodas ideoloģiju un valodas standartizāciju; (b) Latvijas iedzīvotāju lingvistisko ieradumu, attieksmju un pārlicību monitorings dažādās saziņas situācijās, balstoties uz modernām sociolingvistiskām teorijām un metodēm, mūsdienīgiem un neformāliem avotiem (sociālajiem medijiem, sarunvalodu un citiem avotiem); (c) bērnu valodas apguve, bērnu un jauniešu valodas prasme un lietojums izglītības iestādēs un diasporā; (d) virtuālā saziņa un latviešu valodas lietojums sociālajos medijos; (e) latviešu valodas leksikas semantiskie un gramatiskie aspekti; (f) latviešu valodas terminoloģijas zinātnisko principu un praktiskās terminrades kā zinātniskās darbības daļas attīstība (6.5.1.);
 - uzdevuma priekšmets ir mūsdienu latviešu valodas sistēmas izpēte valodas statisko un dinamisko norišu kopsakarībā un valodas tehnoloģiju attīstība. Šis uzdevums iekļauj jaunu lingvistikas virzienu attīstību ar statistiskās, vizualizācijas un korpuslingvistikas metodēm šādos izpētes virzienos: (a) digitālās infrastruktūras attīstīšana valodas pētniecībai: latviešu valodas leksisko, fonētisko

un akustisko resursu izveide digitālā, mašīnlasāmā tiešsaistes datu formā, tai skaitā transkribētu runas korpusu izstrāde, nodrošinot to integrāciju Eiropas valodas resursu repozitorijos; (b) latviešu valodas skaņu sistēmas akustiskie un auditīvie (uztveres) pētījumi; (c) latviešu valodas gramatikas vienību un to variantu semantiski pragmatiski pētījumi; (d) latviešu nedzirdīgo zīmju valodas pētniecība; (e) runas atpazīšanas un balss sintēzes tehnoloģijas; (f) valodas tehnoloģiju risinājumi cilvēkiem ar īpašām vajadzībām (piemēram, automātiskā subtitrēšana, balss komandas) (6.5.2.);

- Latvijas lingvistiskā daudzveidība:

- uzdevuma priekšmets ir Latvijas lingvistiskās vides reģionālās un vēsturiskās savpatības attīstība. Šis uzdevums iekļauj mūsdienu latviešu valodas pētniecību ar statistiskās, vizualizācijas un korpuslingvistikas metodēm, kā arī jaunu lingvistikas virzienu attīstību šādos izpētes virzienos: (a) pētījumi tulkojumzinātnes, kontaktlingvistikas un areālās valodniecības jomā, latviešu valodas konkurētspēja kontaktvalodu situācijā, Eiropas un pasaules daudzvalodu konteksts; (b) latviešu valodas dialektu pētniecība, it īpaši izlokšņu leksikas un gramatikas izpēte, kā arī sociolingvistisks skatījums uz mūsdienu izloksnēm, to dzīvotspēju un transformāciju ekstralingvistisko faktoru ietekmē, balstoties uz lauka pētījumiem un izlokšņu materiālu digitālās krātuves zinātnisko aprakstu; e-rīku un digitālo leksikogrāfisko avotu izstrāde: latviešu valodas dialektu atlanta, izlokšņu vārdnīcu izstrādes un latgaliešu rakstu valodas pareizrakstības rīka lingvistiskās daļas turpinājums, lai veidotu pamatu izlokšņu aprakstu iekļaušanai Eiropas valodu atlantā un Latvijas izlokšņu un dialektu digitālās kartes izstrādei; (c) vietvārdu sistēmas un vietējā lietojuma tradīcijas novados, Latvijas lingvistisko un vēsturisko vietvārdu datubāzes pilnveide; (d) Latviešu valodas vēsturiskās vārdnīcas un Latviešu valodas seno tekstu korpusa modernizācija un papildinājumi; (e) latgaliešu rakstu valodas vēstures un mūsdienu situācijas izpēte, Mūsdienu latgaliešu rakstu valodas korpusa (MuLA) pilnveide, valodas tehnoloģiju attīstība latgaliešu rakstu valodai (6.6.1.);
- uzdevuma priekšmets ir lībiešu valodas attīstība, valodas apguve, pētnieku sadarbība un ataudze. Šis uzdevums iekļauj šādus izpētes virzienus: (a) lībiešu valodas pētnieciskā bāze un digitalizācija – izveidot plaša lietojuma mūsdienīgu lībiešu leksikogrāfijas avotu, kā arī nodrošināt lībiešu valodas korpusa un citu datubāzu papildināšanu valodas lietojuma un apguves iespēju nodrošināšanas nolūkā; (b) lībiešu valodas pratēju (valodas ekspertu) iesaistes programma, kuras ietvaros lībiešu valodas pratēji nodrošina pētniecisko un konsultatīvo atbalstu, valodas vides uzturēšanu, lībiešu valodas pieejamību un valodas prasmes saglabāšanos un pilnveidi (6.6.2.);

(24.05.2022. Ministru kabineta rīkojums Nr. 347 "Grozījums Ministru kabineta 2021. gada 7. jūlija rīkojumā Nr. 475 "Par valsts pētījumu programmu "Letonika latviskas un eiropeiskas sabiedrības attīstībai"" noteica papildus vēl vienu programmas uzdevumu latviešu literatūras un tās pētniecības jomā (6.7. apakšpunkts). 6.7. uzdevuma īstenošanai tika organizēts papildus projektu konkurss 2022. gadā. Šī pārskata sagatavošanas brīdī vēl nebija sasniegts šī projekta īstenošanas vidusposms, un šī projekta rezultāti netiek apskatīti šajā pārskatā)

Programmas kopīgie (horizontālie) uzdevumi:

- veidot un attīstīt starpdisciplināras un iekļaujošas starptautiski konkurētspējīgas zinātnieku grupas, kas zinātniskajā darbībā izmanto pētniecības metodes un tehnoloģijas, kas ir atzītas pasaules zinātnieku vidū;
- nodrošināt pētniecības procesa un pētījuma rezultātu ietekmi uz šādām mērķa grupām:
 - pētniecības kopienu – attīstot pētniecībai nepieciešamos resursus un starpdisciplināras konkurētspējīgas zinātnieku grupas, kas zinātniskajā darbībā izmanto pasaulē atzītas pētniecības metodes un tehnoloģijas, kā arī iesaistot pētniecībā jaunus zinātniekus;
 - izglītojamiem (visu līmeņu) izglītības procesā – attīstot digitālu mācību saturu un inovatīvas pedagoģijas metodes un nodrošinot prakses un darba iespējas, kā arī projekta zinātnisko rezultātu izmantošanu vispārējās izglītības un augstākās izglītības mācību procesos;
 - nozaru politikas veidotājiem un ieviešējiem – sadarbojoties ar politikas veidotājiem projektu izstrādes laikā un proaktīvi veicinot izmaiņas rīcībpolitikā;
 - projekta mērķim piekritīgām tautsaimniecības nozarēm (tai skaitā izdevējdarbības, plašsaziņas līdzekļu un IKT nozarēm) – sadarbojoties ar attiecīgās tautsaimniecības nozaru organizācijām un speciālistiem;
 - sabiedrību kopumā – nodrošinot zināšanu pārnesi un veicinot izpratni par pētniecības lomu un devumu sabiedrībai, veicinot iesaisti pētniecības procesā (piemēram, izmantojot sabiedriskās zinātnes iniciatīvas), kā arī veidojot un izplatot sabiedrībai noderīgus resursus;
- attīstīt inovatīvus risinājumus un veicināt to plašāku izmantošanu;
 - nodrošināt publisku pieejamību pētniecības rezultātiem, tai skaitā nodrošinot bezmaksas piekļuvi zinātniskajām publikācijām un deponējot jauniegūtos pētniecības datus pētniecības datu repozitorijos atbilstoši FAIR (findable, accessible, interoperable, reusable) principiem – atrodami, pieejami, sadarbspējīgi un atkārtoti lietojami;
 - nodrošināt projektā radīto zināšanu pārnesi, iesaistot sabiedrību un veicinot tās izpratni par pētniecības lomu un devumu sabiedrībai nozīmīgu jautājumu risināšanā, tai skaitā sagatavojot informatīvus populārzinātniskus rakstus par veiktajiem pētījumiem, to rezultātiem un sabiedrības ieguvumiem;
 - apzināt iepriekšējos, citu institūciju un citu valstu pētījumus, instrumentus un datubāzes.

Programmas īstenošanas laikā sasniedzamie rezultāti:

- izstrādāti vai pielāgoti inovatīvi, galalietotāju mērķa grupu vajadzībām atbilstoši rīki un risinājumi;
- veicinātas izmaiņas rīcībpolitikā (piemēram, konsultējot nozaru politikas veidotājus, sagatavojot rekomendācijas un vadlīnijas);
- izveidoti starpdisciplināri un transdisciplināri (ar partneriem ārpus akadēmiskās vides) konsorcijs, iesaiste starptautiskās sadarbības tīklos un konsorcijs, projektu pieteikumi Eiropas Savienības un citās starptautiskās programmās;

- attīstīts cilvēkkapitāls, iesaistot pētniecībā jaunos un diasporas zinātniekus, nodrošinot prakses un darba iespējas studējošajiem un zinātniskā doktora grāda pretendentiem, kā arī attīstot ar programmu saistītus maģistrantūras un doktorantūras studiju moduļus;
- zinātniskās monogrāfijas un oriģināli zinātniskie raksti *Web of Science* vai SCOPUS datubāzēs iekļautajos žurnālos vai konferenču rakstu krājumos;
- informatīvi populārzinātniski raksti par dažādām auditorijām veiktajiem pētījumiem, to rezultātiem un sabiedrības ieguvumiem.

Pārskata sagatavošanas informācijas avoti

Pārskats sagatavots izmantojot informāciju, kas dota pārskatā minētajos normatīvajos aktos, konkursam iesniegtajos projektu pieteikumos un to zinātniskajos vērtējumos, projekta īstenotāju iesniegtajos finansētā projekta vidusposma pārskatos un tiem pievienotajos dokumentos, ārvalstu ekspertu veiktā vidusposma pārskata zinātniskajos izvērtējumos.

Finansējums, izsludināšana, iesniegšana, iesniegumu izvērtēšana, finansētie projekti

Saskaņā 2021. gada 7. jūlija MK rīkojumu Nr. 457, Izglītības un zinātnes ministrija (IZM) ir noteikta par atbildīgo institūciju VPP-LETONIKA īstenošanā.

Programmu finansē no Izglītības un zinātnes ministrijas valsts budžeta programmas 05.00.00 "Zinātne" apakšprogrammas 05.12.00 "Valsts pētījumu programmas" līdzekļiem. Viena projekta īstenošanas laiks ir **36 mēneši** (laika posmā no 2021. līdz 2024. gadam). Programmas kopējais finansējums ir **6 200 000 euro**.

Tika izveidota VPP-LETONIKA Stratēģiskās vadības padome, kuras sastāvā ir pārstāvji no IZM, Eiropas Parlamenta, Valsts prezidenta kancelejas, Valsts kancelejas, Ārlietu ministrijas, Kultūras ministrijas, Tieslietu ministrijas, NATO Stratēģiskās komunikācijas ekselences centra, SIA "Tilde", Latvijas Jauno zinātnieku apvienības un Latvijas cilvēku ar īpašām vajadzībām sadarbības organizācijas "SUSTENTO", kā arī diasporas zinātnieki no Kristiana Albrehta universitātes Ķīlē (*Christian-Albrechts-Universität zu Kiel*) un Londonas Universitātes koledžas (*University College London*).

VPP-LETONIKA konkursa pirmā kārtā tika izsludināta 2021. gada 25. augustā, ar projektu pieteikumu iesniegšanas termiņu līdz 2021. gada 4. oktobrim. Konkursā tika iesniegti 17 projektu pieteikumu. Katrs iesniegums paredzēja viena MK rīkojumā Nr. 475 noteiktā uzdevuma īstenošanu. Latvijas Zinātnes padome (LZP) nodrošināja iesniegto projektu pieteikumu ārvalstu zinātnisko ekspertīzi, katram projekta pieteikumam piesaistot no diviem līdz trim neatkarīgiem ārvalstu zinātniskajiem ekspertiem atbilstoši "Apvārsnis Eiropa" vērtēšanas pieejai un principiem. Ja kādā no MK rīkojuma noteiktajiem uzdevumiem tika iesniegti vairāki projektu pieteikumi, tika organizētas ekspertu paneldiskusijas, lai nodrošinātu pēc iespējas izsvērtāku un pamatotāku projektu pieteikumu vērtējumu, kā arī nodrošinātu projektu savstarpējo salīdzinājumu. Visi ārvalstu neatkarīgie zinātniskie eksperti darbu pabeidza 2021. gada 8. decembrī.

Pamatojoties uz VPP projektu īstenošanas kārtību, konkursa nolikumu un zinātniskās ekspertīzes rezultātiem, programmas īstenošanas un uzraudzības komisija 2021. gada 7. - 8. decembrī pieņēma lēmumus par astoņu projektu pieteikumu finansēšanu, kā arī deviņu projektu pieteikumu noraidīšanu. Rezultātā tika finansēti projektu pieteikumi visos MK rīkojuma noteiktajos uzdevumos, izņemot uzdevumu, kas saistīts ar mūsdienu latviešu valodas attīstības un lietojuma izpēti (uzdevums 6.5.1., šī uzdevuma īstenošanai tika organizēts atkārtots projektu konkurss 2022. gadā. Šī pārskata sagatavošanas brīdī vēl nebija sasniegts šī projekta īstenošanas vidusposms un šī projekta rezultāti

netiek apskatīti šajā pārskatā). Īsteno projektu saraksts un pamata informācija par projektiem dota 1. tabulā.

Programmas ietvaros finansētie projektu pieteikumi tiek īstenoti vairākās zinātnes nozarēs: trīs projekti kā primāro nozari norādījuši Valodniecību un literatūrzinātni, pa vienam projektam tiek īstenoti Citu humanitāro un mākslas zinātņu, tai skaitā radošo industriju, Izglītības zinātņu, Vēstures un arheoloģijas, Politikas zinātnes, Sociālās un ekonomiskās ģeogrāfijas zinātņu nozarēs. Trīs projekti ir starpdisciplināri, kā papildus nozares norādot Datorzinātnes un informātikas, Socioloģijas un sociālā darba, Plašsaziņas līdzekļu un komunikāciju, Citu humanitāro un mākslas zinātņu, tai skaitā radošo industriju zinātņu nozares.

Īstenošana, uzraudzība

LZP projektu īstenošanas uzraudzību veic trīs virzienos – zinātniskā ekspertīze, projekta zinātnisko nodevumu izpildes uzraudzība un finansējuma izlietojuma efektivitātes uzraudzība. Zinātniskās ekspertīzes laikā ārvalstu eksperti vērtē, vai projektā izmantotās zinātniskās pieejas, metodes, pētniecības resursi ir atbilstoši, lai sasniegtu izvirzītos mērķus un uzdevumus. Projekta nodevumu izpildes uzraudzības ietvaros LZP izvērtēja sākotnēji paredzēto nodevumu sasniegšanas progresu, pārbaudot sasniegto rezultātu atbilstību iecerētajam projekta vidusposmā. Finansējuma izlietojuma efektivitātes uzraudzības ietvaros LZP pārbaudīja projekta izdevumus, ņemot vērā projekta finanšu pārskatā norādītos datus un iesniegtos izdevumus pamatojošos dokumentus.

Visi programmā finansētie projekti tiek īstenoti, sākot ar 2021. gada 10. līdz 20. decembri, un to īstenošana paredzēta attiecīgi līdz 2024. gada 9. līdz 19. decembrim. Šī pārskata ietvaros tiek vērtēts projektu pirmajā pusē (18 mēnešos līdz 2023. gada 9. līdz 19. jūnijam) sasniegtais.

Vidusposma zinātniskie pārskati, to izvērtēšana

Pēc projektu 18 mēnešu īstenošanas tā īstenošanā iesniedza vidusposma pārskatu, kam tika veikta zinātniskā izvērtēšana. Visu projektu vidusposma pārskatu un nodevumu zinātniskajā izvērtēšanā ārvalstu eksperti konsolidētajā vērtējumā rekomendēja "Turpināt projektu", sniedzot detalizētus ieteikumus projekta tālākai īstenošanai. Ekspertu sniegtie komentāri un secinājumi integrēti šī pārskata saturā.

Tabula 1. Valsts pētījumu programmas "Letonika latviskas un eiropiskas sabiedrības attīstībai" īstenotie projekti*.

Projekta numurs	Projekta nosaukums	Projekta iesniedzējs	Projekta partneri	Projekta vadītājs	Uzdevums**	Piešķirtais finansējums, euro
VPP-LETONIKA-2021/1-0008	Identitāšu ainavas: vēsture, kultūra un vide	Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūts	Latvijas Kultūras akadēmija, Liepājas Universitāte, Latvijas Mākslas akadēmija, Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija	Ieva Gardarozenebrga	6.1.1.	1 068 000
VPP-LETONIKA-2021/2-0003	Neatkarības arheoloģija: jaunas pieejas Nacionālajai pretestības vēsturei Latvijā	Latvijas Universitāte		Mārtiņš Kaprāns	6.1.2.	213 000
VPP-LETONIKA-2021/1-0010	Inovatīvi risinājumi kombinētās mācīšanās ieviešanai mācību procesa digitālās transformācijas kontekstā	Latvijas Universitāte		Dace Namsone	6.2.	652 975
VPP-LETONIKA-2021/4-0002	Jauni risinājumi demogrāfijas un migrācijas procesu izpētē latviskas un eiropiskas zināšanu sabiedrības attīstībai	Latvijas Universitāte	Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitāte	Zaiga Krišjāne	6.3.	641 000
VPP-LETONIKA-2021/3-0004	Inovatīva un iekļaujoša pārvaldība sabiedrības iesaistes, uzticības, komunikācijas veicināšanai	Latvijas Universitāte		Visvaldis Valtenbergs	6.4.	427 000
VPP-LETONIKA-2021/1-0006	Mūsdienu latviešu valodas izpēte un valodas tehnoloģiju attīstība	Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūts	Latvijas Universitāte, Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūts, Liepājas Universitāte	Ilze Auziņa	6.5.2.	1 068 000
VPP-LETONIKA-2021/4-0003	Latviešu valodas daudzveidība laikā un telpā	Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūts	Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, Liepājas Universitāte, Ventspils Augstskola	Sanda Rapa	6.6.1.	641 000
VPP-LETONIKA-2021/2-0001	Daudzfunkcionāla lībiešu valodas vārdnīca	Latvijas Universitāte		Valts Ernštreits	6.6.2.	213 000

* projekti, kuri atbalstīti 2021. gadā notikušajā projektu konkursā.

** atbilstoši MK rīkojumam Nr. 475.

Īstenotie projekti, to zinātniskā un sociālā ietekme

Katra programmas ietvaros atbalstītā projekta zinātniskā devuma un sociālās ietekmes apraksts ir sagatavots atbilstoši šādai shēmai:

- Informācija par projektu (projekta numurs, nosaukums latviski, nosaukums angļiski, projekta iesniedzējs un sadarbības partneri (ja tādi ir), primārās un papildus zinātnes nozares, prioritārie virzieni zinātnē, Viedās specializācijas jomas)
- Zinātniskais devums un ietekme
- Zinātniskās kapacitātes pieaugums un studentu iesaiste zinātniskajā darbībā
- Sociālā ietekme
- Komunikāciju aktivitātes
- Ekspertu vērtējums, ieteikumi projekta īstenotājiem
- Projekta zinātniskie nodevumi vidusposmā

Informācija par projektu

Projekta numurs	VPP-LETONIKA-2021/1-0006
Projekta nosaukums / <i>Project title</i>	Mūsdienu latviešu valodas izpēte un valodas tehnoloģiju attīstība / <i>Research on Modern Latvian Language and Development of Language Technology</i>
Projekta iesniedzējs un sadarbības partneri	Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūts, sadarbības partneri: Latvijas Universitāte, Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūts, Liepājas Universitāte (<i>starpinstitūciju projekts</i>)
Projekta vadītājs	Ilze Auziņa
Zinātnes nozares	Valodniecība un literatūrzinātne (prioritārā nozare), Datorzinātne un informātika (papildus nozare)
Prioritārie virzieni zinātnē	Demogrāfija, sports, atvērta un iekļaujoša sabiedrība, labklājība un sociālā drošums; Latviešu valstiskums, valoda un vērtības, kultūra un māksla Zināšanu kultūra un inovācijas ekonomiskajai ilgtspējai
Viedās specializācijas jomas	Informācijas un Komunikāciju tehnoloģijas; Sociālo un humanitāro zinātņu nozares ar horizontālu ietekmi RIS3

Zinātniskais devums un ietekme

Lai sasniegtu projektā izvirzītos mērķus, tiek attīstīti Latviešu valodas runas un zīmju valodas korpusi, bet esošās datubāzes Tezaurs.lv un "Mūsdienu latviešu valodas vārdnīca" tiek būtiski uzlabotas un papildinātas. Latviešu gramatikas izpētes rezultātā tiek pilnveidots "Sintaktiski marķētais latviešu valodas korpus", tas arī tiek integrēts vienotā latviešu valodas pētniecības infrastruktūrā, kā arī CLARIN-LV repozitorijā. Lai demonstrētu projekta gaitā veikto valodas resursu un programmatūras resursu izveidi, tiek radīts platformas prototips, kas spēs veidot audioierakstu transkripcijas un video subtitrus.

Zinātniskās kapacitātes pieaugums un studentu iesaiste zinātniskajā darbībā

Individuālā līmenī projekts jau šobrīd piedāvā resursus un rīkus, kas radīti līdz projekta vidusposmam, humanitāro, sociālo un mākslas zinātņu pētniekiem un studējošiem, ļaujot paplašināt pētījumu metodoloģiju un veikt datus balstītu lingvistisko izpēti, izmantojot statistikas, vizualizācijas un korpusa lingvistiskās metodes. Tāpat projektā sasniegtais ir padarījis iepriekš pieejamos resursus ērtākus lietošanai gan humanitāro, gan datorzinātņu studentiem. Savukārt, institucionālā līmenī tiek vairotas sadarbības institūciju, kā arī citu pētniecisko vienību skaitļošanas pētnieciskā kapacitāte, dibināta un nostiprināta starpinstitūciju pētniecisko grupu sadarbība skaitļošanas leksikogrāfijas, latviešu valodas gramatikas, zīmju valodas, runas korpusu pētnieciskajās jomās. Notikusi sadarbība ar Latvijas Nacionālo kultūras centru, Latvijas Nedzirdīgo biedrību, Latvijas Atvērto Tehnoloģiju asociāciju, u.c. Starptautiskā līmenī projekta laikā notiek Latvijas lingvistu un datorzinātnieku kopienas sadarbība ar globālo zinātnieku kopienu, kas veicina Latvijas humanitāro zinātņu konkurentspejas palielināšanos starptautiskā līmenī. Lai sasniegtu ilgtermiņa starptautisko ietekmi un sadarbību, gandrīz visi projektā plānotie zinātniskie raksti un rezultāti paredzēti, ievērojot Atvērtās pieejas un Atvērtu datu principus. Tāpat projektā veiktais ir pieejams izmantojot Clarin – LV repozitoriju. Līdz šim projektā notikusi un arī turpinās sadarbība ar SAFMORIL zināšanu centru, notiek dalība CLARIN ERIC lietotāju attīstības komitejas sēdēs, notikusi dalība tematiskos pasākumos un konferencēs, piemēram, DARIAH ERIC ikgadējā tikšanās un ģenerālajā asamblejā, notikusi sadarbība un pieteikts jauns projekts ar WEB2Learn (Griekija), notikusi sadarbība ar Norvēģijas tautas muzeju, Viļņas (Lietuva), Čārlza (Čehija), Varšavas (Polija) universitātēm.

Projekta ietvaros studenti piedalījušies visās tā pirmās puses aktivitātēs: rīku un resursu izveidē, fundamentālajā pētniecībā, konferenču prezentāciju un zinātnisko rakstu sagatavošanā un zinātnes popularizēšanā, un projekta komunikācijas aktivitātēs. Kopš projekta sākuma aizstāvēti ar projekta tematiku saistīti divi bakalaura, viens maģistra un viens promocijas darbs.

Sociālā ietekme uz tautsaimniecību, rīcībpolitiku un sabiedrību kopumā

Projekts ietekmējis vietējo informācijas tehnoloģiju kopienu, notikusi sadarbība ar Latvijas Atvērto Tehnoloģiju asociāciju un uzņēmumu “Zoldnera izdevniecība”, tāpat palielinājies korpus.lv un tezaurs.lv lietotāju skaits, iespējama ietekme uz tulkotāju kopienu. Tiek gatavotas rekomendācijas reģionālās politikas veidotājiem saistībā ar latviešu valodas un digitālo lingvistisko resursu un rīku lietošanu, kā arī notiek iesaiste latviešu valodas politikas pamatnostādņu izstrādē un ieviešanā. To mērķis ir panākt digitālo rīku izmantošanu gan valodas apgūvē, gan arī starptautiskā līmenī, lai ilgtermiņā veicinātu valsts ekonomisko attīstību.

Komunikāciju aktivitātes

Ar projekta rezultātiem tiek iepazīstinātas dažādas sabiedrības grupas, izmantojot vairākus komunikācijas kanālus, piemēram, informācija tiek regulāri izplatīta sociālajos tīklos (Facebook, Twitter), publicēšanai pieņemts populārzinātnisks raksts par latviešu zīmju valodu, tāpat tapusi epizode “Runas korpusi” podkāstā “Digitālās humanitārās zinātnes Latvijā”, laikrakstā “Latvijas Avīze” publicēta intervija ar projekta dalībniekiem.

Ekspertu vērtējums un ieteikumi izpildītājiem

Eksperti novērtējuši projektā paveikto kā atbilstošu projekta sākotnējam darba plānam (projekta darbs ir organizēts septiņās darba pakās) un atzīst, ka iesniegtais pārskats sniedz skaidru priekšstatu par līdz šim paveikto un vēl atlikušo darba apjomu projekta ietvaros. Eksperti atzīst, ka projekta komandai ir potenciāls sasniegt visus projekta pieteikumā izvirzītos mērķus, vērsot uzmanību uz, iespējams, pārāk ambiciozo uzdevumu sarakstu, projekta komandai cenšoties noklāt pēc iespējas plašāku pētāmo un paveicamo lauku. Uzteicama arī jau šobrīd panāktā sociālā ietekme, sadarbība ar politikas veidotājiem un nevalstisko sektoru.

Projekta zinātniskie nodevumi vidusposmā

Kategorija	Plānots vidusposmā (skaits)	Publicēts (skaits)	Iesniegts (skaits)	Progresā (skaits)
Citi oriģināli zinātniskie raksti Web of Science Core Collection vai SCOPUS datubāzēs iekļautajos žurnālos vai konferenču rakstu krājumos	2	7	1	0
Oriģināli zinātniskie raksti, kas iesniegti vai pieņemti publicēšanai zinātniskajos izdevumos vai konferenču rakstu krājumos, kuri iekļauti datubāzē ERIH PLUS	2	0	0	0
Citi anonīmi recenzēti zinātniskie raksti starptautiskos žurnālos un rakstu krājumos, izņemot konferenču materiālus	2	3	0	0
Konferenču materiāli (izņemot SCOPUS un Web of Science Core Collection indeksētos) - kopsavilkumi	0	9	0	0
Zinātniskās datubāzes un datu kopas	0	0	0	3
Ziņojumi par rīcībpolitiku	0	0	0	0
Iesniegts projekta pieteikums	0	1	2	0
Aizstāvēts bakalaura vai maģistra darbs	3	1	0	0
Aizstāvēts promocijas darbs	0	1	0	0

Informācija par projektu

Projekta numurs	VPP-LETONIKA-2021/1-0008
Projekta nosaukums / Project title	Identitāšu ainavas: vēsture, kultūra un vide / <i>Landscapes of Identities: History, Culture, and Environment</i>
Projekta iesniedzējs un sadarbības partneri	Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūts, sadarbības partneri: Latvijas Kultūras akadēmija, Liepājas Universitāte, Latvijas Mākslas akadēmija, Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija (<i>starpinstitūciju projekts</i>)
Projekta vadītāja	Ieva Garda-Rozenebrga
Zinātnes nozare	Citas humanitārās un mākslas zinātnes, tai skaitā radošās industrijas zinātnes
Prioritārie virzieni zinātnē	Latvijas valstiskums, valoda un vērtības, kultūra un māksla
Viedās specializācijas jomas	Sociālo un humanitāro zinātņu nozares ar horizontālu ietekmi RIS3

Zinātniskais devums un ietekme

Daudzdimensionāls un starpnozaru pētījums par identitātes, vēstures, kultūras un vides sarežģītajām attiecībām vēsturiskos un mūsdienu kontekstos, apvieno pētniekus no dažādām humanitāro, kultūras, sociālo un vides pētījumu jomām. Pētot mijiedarbību starp cilvēkiem un vietām, vietu veidošanas un vietu stāstīšanas prakses Latvijā un ārpus tās, projekta gaitā tiek izziņāta identitāšu un (paš)reprezentāciju daudzveidība un nepārtrauktība, vienlaikus veicinot izpratni, kā kultūru, vēsturi un identitātes ietekmē vide, un otrādi. Projekts tiek īstenots trīs jomās: fundamentāli - īstenojot inovatīvu starpnozaru pētījumu, attīstot zinātnes komunikāciju un sekmējot pētniecisko sadarbību kā Latvijā, tā arī ar starptautiskajām organizācijām; līdzdalīgi – attīstot un stiprinot pilsoņu zinātņi, kā arī īstenojot sabiedrības iesaistes akcijas, jo īpaši humanitāro zinātņu datu jomā; izglītojoši – integrējot radītās zināšanas un projekta rezultātus Latvijas augstākās izglītības sistēmā. Projekta norises laikā tiek plaši

attīstīta tā teorētiskā un metodoloģiskā bāze, izmantojot starpdisciplināru un multidisciplināru, tāpat arī mākslas un kuratoriālo pieeju pētniecībai.

Zinātniskās kapacitātes pieaugums un studentu iesaiste zinātniskajā darbībā

Projekta ietvaros tā dalībnieki darbojas vairākās starptautiskās organizācijās (*The Association for the Advancement of Baltic States, Baltic Region Heritage Committee, International Society for Folk Narrative Research, International Comparative Literature Association, European Association for the Study of Literature, Culture, and Environment*, u.c.) Tāpat 2022. gadā nodibināti kontakti ar Baltijas jūras reģiona romu pētniekiem. Notikusi sadarbība ar ārvalstu universitātēm un pētnieciskajām institūcijām, lai izstrādātu divus tālākos projektu pieteikumus. Organizēts simpozījs par jaunu perspektīvu veidošanu prakses vadītā pētniecībā mākslā, dizainā un arhitektūrā, tāpat, lai veicinātu projekta komandas zinātniskās kapacitātes pieaugumu, notikušas debates, semināri par projekta tēmām, piemēram, semināru sērija "Ainavu Identitātes". Notiek sadarbība ar Viļņas literatūras un folkloras institūtu un Vitautus Magnus universitāti (Lietuva), Kings koledžu Londonā (Lielbritānija), Igaunijas Mākslas akadēmiju, Vehtas universitāti (Austrija), u.c. Līdz šim projektā līdzdarbojušies pieci studenti, kopā plānots iesaistīt 11 studentus. Tāpat projekta ietvaros atbalstīti studenti viņu maģistra un promocijas pētījumu tapšanā (šobrīd top trīs promocijas, četri maģistra un viens bakalaura darbs, visus plānots aizstāvēt 2023. gada laikā).

Sociālā ietekme uz tautsaimniecību, rīcībpolitiku, un sabiedrību

Projektā paveiktais sniedzis ieguldījumu zināšanu ekonomikā, kas laika gaitā labvēlīgi ietekmēs tautsaimniecības attīstību: labvēlīgi ietekmēta tūrisma attīstība vairākos Latvijas reģionos īpaši Latgalē (Baltinavas apkaime). Ietekme notikusi arī radošo industriju un tūrisma jomā Kurzemē. Norisinās dialogs ar valstisko un nevalstisko sektoru, tiek strādāts pie rekomendācijām un vadlīnijām Izglītības un zinātnes ministrijai un Kultūras ministrijai par projekta rezultātu iekļaušanu to pārraudzības jomās (piemēram, augstākās izglītības programmās, mācību grāmatās, Latvijas Nacionālā kultūras centra aktivitātēs, u.c.).

Komunikāciju aktivitātes

Lai sasniegtu sabiedrību un izplatītu informāciju par projekta norisēm, tā dalībnieki piedalījušies Zinātnieku naktī, sarunu festivālā "Lampa", organizēta Ritas Brokas personālizstāde "Kur māmiņa, Tu sēdēji?", kas saistīta ar ainavu atveidošanu tekstilmākslā. Notiek arī komunikācija sociālajos tīklos (*Facebook*), organizēts konkurss skolēniem "Kultūras kanona desmitgade. Ainavas paplašināšana: daba, kultūra un es", tāpat projekta norise atspoguļota rakstos populārzinātniskos žurnālos un citos medijos (radio, TV).

Ekspertu vērtējums, ieteikumi izpildītājiem

Eksperti atzīmē, ka projekta īstenošana norisinās saskaņā ar projekta pieteikumā izvirzītajiem mērķiem un uzdevumiem. Projekta rezultāti ir augstvērtīgi un skaidri atainoti visdusposma ziņojumā, demonstrējot inovatīvas idejas un attīstot jaunas pieejas un konceptus projekta tematikā. Eksperti vēlētos redzēt detalizētāku metodoloģijas aprakstu, kas sniegtu skaidrāku ieskatu projekta virzībā, tomēr kopumā projekta vidusposma mērķi ir sasniegti, un projekts turpināms.

Projekta zinātniskie nodevumi vidusposmā

Kategorija	Plānots vidusposmā (skaits)	Publicēts (skaits)	Iesniegts (skaits)	Progresā (skaits)
Citi oriģināli zinātniskie raksti Web of Science Core Collection vai SCOPUS datubāzēs iekļautajos žurnālos vai konferenču rakstu krājumos	5	3	6	0
Oriģināli zinātniskie raksti, kas iesniegti vai pieņemti publicēšanai zinātniskajos izdevumos vai konferenču rakstu krājumos, kuri iekļauti datubāzē ERIH PLUS	1	0	0	0
Citi anonīmi recenzēti zinātniskie raksti starptautiskos žurnālos un rakstu krājumos, izņemot konferenču materiālus	3	1	2	0
Konferenču materiāli (izņemot SCOPUS un Web of Science Core Collection indeksētos) - pilna teksta	0	5	0	0
Konferenču materiāli (izņemot SCOPUS un Web of Science Core Collection indeksētos) - kopsavilkumi	0	22	0	0
Zinātniskās datubāzes un datu kopas	0	0	0	1
Iesniegts projekta pieteikums	1	2	2	0
Aizstāvēts bakalaura vai maģistra darbs	0	4	0	0
Aizstāvēts promocijas darbs	0	0	1	2
Cits projekta rezultāts	0	64	0	0

Informācija par projektu

Projekta numurs	VPP-LETONIKA-2021/1-0010
Projekta nosaukums / Project title	Inovatīvi risinājumi kombinētās mācīšanās ieviešanai mācību procesa digitālās transformācijas kontekstā / Innovative solutions for blended learning implementation: teaching and learning process in the digital transformation context
Projekta iesniedzējs	Latvijas Universitāte
Projekta vadītāja	Dace Namsone
Zinātnes nozare	Izglītības zinātnes (primārā nozare)
Prioritārie virzieni zinātnē	Zināšanu kultūra un inovācijas ekonomiskajai ilgtspējai
Viedās specializācijas jomas	Sociālo un humanitāro zinātņu nozares ar horizontālu ietekmi RIS3

Zinātniskais devums un ietekme

Projekta pirmajā pusē ir izstrādāts teorētiskais ietvars, lai attīstītu inovatīvus risinājumus digitālās mācīšanās transformācijai. Izstrādāts konceptuāls kombinētās mācīšanās modelis, balstoties teorētiskās literatūras sākotnējā situācijas izpētē. Ir uzsākta metodikas un didaktikas izstrāde 1.-6. klašu matemātikas un dabaszinātņu, kā arī 10.-12. klašu vēstures un sociālo zinību apgūvei. Ir arī izstrādāti seši profili skolotāju personalizētai profesionālai izglītībai, identificējot skolotāju atšķirīgās vajadzības. Tiek strādāts pie Doktorantūras programmas izveides sākumskolas dabaszinātņu skolotāju izglītības turpināšanai.

Zinātniskās kapacitātes pieaugums un studentu iesaiste zinātniskajā darbībā

Projekta starpdisciplinārā pētnieciskā grupa sniedz iespēju gan risināt izvirzītos uzdevumus plašākā kontekstā, gan arī projekta dalībniekiem paaugstināt savu kapacitāti un papildināt zināšanas citu

zinātnes nozaru metodoloģijā un kompetencēs. Notikusi dalība starptautiskā konsorciā "SellSTEM", ko rīkoja Dublinas Tehnoloģiju universitāte (Īrija) līdztekus citām 10 starptautiskām augstskolām. Turpinās trīspusēja sadarbība starp Latviju, Zviedriju un Norvēģiju izglītības un skolotāju profesionālās tālākizglītības jomā. Notikusi dalība konsorciā AcaSTEMy, ko organizējusi Tartu universitāte (Igaunija). Projektā piedalās doktorantūras studenti, gan izstrādājot savus pētnieciskos darbus, gan piedaloties zinātnisko rakstu tapšanā. Projekts arī devis iespēju vairākiem doktorantūras studentiem piedalīties starptautiskā vasaras skolā Porto (Portugāle), lai padziļinātu savas pētnieciskās prasmes un gūtu jaunas zināšanas.

Sociālā ietekme uz tautsaimniecību, rīcīpolitiku un sabiedrību kopumā

Projekta galvenā ietekme uz tautsaimniecību ir saistāma ar paredzamo ieguldījumu izglītības jomā. Tiek veikts ieguldījums cilvēkkapitāla attīstīšanā Latvijā, kā arī sabiedrības digitalizācijas un digitālo prasmju uzlabošanā. Izglītības iestādēs tiks uzsākti pilotpētījumi, lai praktiski izvērtētu projektā sasniegto. Projekta dalībnieki sadarbojas ar Nacionālo Izglītības centru, tiek plānots izstrādāt vadlīnijas un rekomendācijas, kā arī monitorēšanas rīkus dažādu izglītības rīku ieviešanai un turpmākam pielietojumam. Projekta dalībnieki iepazīstinājuši Vēstures un sociālo zinību skolotāju biedrības biedrus ar daļēji izstrādāto metodiku 10.-12. klašu sociālo zinību un vēstures mācīšanai.

Komunikāciju aktivitātes

Projekta ietvaros sociālajos medijos Facebook un Youtube organizēti semināri un ir pieejami materiāli par projekta norisi, piemēram, matemātikas pasniegšanas metodiku, jēgpilnu dabaszinātņu mācīšanu un starpdisciplināru pieeju izglītībā. Notikusi dalība LR1 raidījumā "Ģimenes studija" par projekta tematiku.

Ekspertu vērtējums, ieteikumi izpildītājiem

Eksperti atzīmē, ka projekts norisinās saskaņā ar pieteikuma plānu. Teorētiskās literatūras apzināšana un inovatīvā digitālās mācīšanās modeļa izstrāde veido stabilu pamatu projekta mērķu pilnīgai sasniegšanai atlikušajā laika periodā. Eksperti aicina teorētisko ietvaru skatīt praktiskos pētījumus un praktiskā projekta izvirzīto uzdevumu risināšanā.

Projekta zinātniskie nodevumi vidusposmā

Kategorija	Plānots vidusposmā (skaits)	Publicēts (skaits)	Iesniegts (skaits)	Progresā (skaits)
Origināli zinātniskie raksti, kas publicēti Web of Science Core Collection vai SCOPUS žurnālos vai konferenču rakstu krājumos, kuru citēšanas indekss sasniedz vismaz 50 procentus no nozares vidējā citēšanas indeksa	2	0	0	0
Origināli zinātniskie raksti, kas iesniegti vai pieņemti publicēšanai zinātniskajos izdevumos vai konferenču rakstu krājumos, kuri iekļauti datubāzē ERIH PLUS	1	0	0	0
Citi anonīmi recenzēti zinātniskie raksti starptautiskos žurnālos un rakstu krājumos, izņemot konferenču materiālus	0	0	1	0
Konferenču materiāli (izņemot SCOPUS un Web of Science Core Collection indeksētos) - pilna teksta	2	5	0	0
Cits projekta rezultāts	2	3	0	0

Informācija par projektu

Projekta numurs	VPP-LETONIKA-2021/2-0003
Projekta nosaukums / Project title	Neatkarības arheoloģija: jaunas pieejas Nacionālajai pretestības vēsturei Latvijā / <i>The archaeology of independence: Towards a new conceptual perspective on national resistance in Latvia</i>
Projekta iesniedzējs	Latvijas Universitāte
Projekta vadītājs	Mārtiņš Kaprāns
Zinātnes nozare	Vēsture un arheoloģija (primārā nozare)
Prioritārie virzieni zinātnē	Latvijas valstiskums, valoda un vērtības, kultūra un māksla
Viedās specializācijas jomas	Sociālo un humanitāro zinātņu nozares ar horizontālu ietekmi RIS3

Zinātniskais devums un ietekme

Projekta mērķis ir attīstīt lokāli iesakņotu konceptuālo ietvaru, kas ļautu pārinterpretēt daudzveidīgo pretestību padomju režīmam pēckara Latvijā un paplašināt izpratni par to, kā politiski un sociāli motivētās nepakļaušanās prakses ir saistāmas ar padomju sistēmas sabrukšanu un padomju laika aktoriem, kas vēlāk noteica Atmodas procesu attīstību. Projekts balstās Pjēra Burdjē lauka teorijā, kas lauku definē kā jēgpilnu sociālo vienību, kura veidojas ap noteiktu aktoru tīklojumu un savstarpējām varas attiecībām. Projekta pētnieciskā stratēģija pievēršas tādu sociālo lauku analīzei, kas saista varu un kultūru – divām sfērām, kuras būtiski ietekmēja opozīciju padomju režīmam. Pētījuma gaitā tiek analizēta arī jaunatnes socializācija kā strukturāls process, kurš pārveidoja nacionālo pretošanos un opozicionāro kultūru Padomju Latvijā.

Pārskata periodā pētnieki īstenojuši apjomīgu datu un arhīva materiālu izpēti, analizējot un pētot tos vēstures, komunikācijas zinātnes, literatūrzinātnes un reliģijpētniecības jomās. Analizēta izpratne par pēckara pretošanos latviešu historiogrāfijā, tādejādi identificējot problēmas esošajās definīcijās un pretošanās kustības dalībnieku klasifikācijā. Padziļināti pētītas pēckara opozicionārās prakses kultūras laukā – garīdzniecībā, literatūrā un žurnālistikā, kā arī īstenots pētījums par nacionālkomunisma ietekmi uz Latvijas komjaunatni.

Zinātniskās kapacitātes pieaugums un studentu iesaiste zinātniskajā darbībā

Projekta starpdisciplinārā komanda regulāri organizējusi tikšanās, lai apspriestu metodoloģiskus, konceptuālus un empīriskus jautājumus, nodrošinot veiksmīgu sadarbību starp pieredzējušiem un jauniem pētniekiem. Projekta rezultāti prezentēti starptautiskās un nacionālās konferencēs, kurās notikusi sadarbība ar ārvalstu un viedtējiem pētniekiem, piemēram, Upsalas universitāti (Zviedrija), Daugavpils Universitāti un INALCO institūtu (Francija). Projekta ietvaros tiek izstrādāti divi promocijas darbi.

Sociālā ietekme uz tautsaimniecību, rīcībpolitiku un sabiedrību kopumā

Projekta ekonomiskā ietekme galvenokārt vērojama tūrisma un izglītošanas sektoros, kur pretošanās kustība kā simbols var radīt pievienoto vērtību vietas un lokalitātes kultūras kapitālam. Projekta komanda sākusī izstrādāt tūrisma maršrutus (militaryheritagetourism.info), kas palīdzēs izprast nacionālās pretošanās dažādību un nozīmi. Ir uzsākta sadarbība ar Latvijas Ārlietu ministriju, notikusi diskusija Briselē par Latvijas vēstures problēmjautājumiem, tāpat ar Kultūras ministriju, Prezidenta kanceleju un Okupācijas muzeju. Latvijas sarežģītā pretošanās vēsture komunicēta arī pašvaldību līmenī (Renda, Daugavpils, Cēsis, Balvi).

Komunikāciju aktivitātes

Lai sasniegtu sabiedrību kopumā, projektā pētītais atainots medijos (radio, rakstošie mediji), izveidoti trīs podkasti, notikušas diskusijas sociālajos tīklos (*Facebook, Youtube*). Rīgā, Brīvības laukumā notikusi izstāde, kas veltīta Nacionālās pretošanās kustības piemiņai. Okupācijas muzejā notikušas atklātas diskusijas, kolokviji un publiskas lekcijas par projekta tēmu, kā arī citas komunikāciju aktivitātes.

Ekspertu vērtējums, ieteikumi izpildītājiem

Eksperti atzīmē, ka lielākoties projekta dalībnieku aktivitātes vērtējamās kā atbilstošas un ziņojums sniedz pārliecību, ka projekts norisinās atbilstoši plānam un ir sagaidāmi augstvērtīgi rezultāti, tomēr būtu vēlams detalizētāks zinātniskās ietekmes apraksts. Kopumā projektu rekomendē turpināt, īpaši koncertējoties uz zinātnisko rakstu izstrādi un publicēšanu un doktorantūras studentu iesaisti.

Projekta zinātniskie nodevumi vidusposmā

Kategorija	Plānots vidusposmā (skaits)	Publicēts (skaits)	Iesniegts (skaits)	Progresā (skaits)
Citi oriģināli zinātniskie raksti Web of Science Core Collection vai SCOPUS datubāzēs iekļautajos žurnālos vai konferenču rakstu krājumos	2	0	1	0
Citi anonīmi recenzēti zinātniskie raksti starptautiskos žurnālos un rakstu krājumos, izņemot konferenču materiālus	0	0	2	0
Konferenču materiāli (izņemot SCOPUS un Web of Science Core Collection indeksētos) - kopsavilkumi	2	7	0	0
Nerecenzētas publikācijas, preprinti	3	3	0	0
Cits projekta rezultāts	22	48	0	0

Informācija par projektu

Projekta numurs	VPP-LETONIKA-2021/2-0002
Projekta nosaukums / Project title	Daudzfunkcionāla lībiešu valodas vārdnīca / Multifunctional dictionary of Livonian
Projekta iesniedzējs	Latvijas Universitāte
Projekta vadītājs	Valts Ernštreits
Zinātnes nozare	Valodniecība un literatūrzinātne (primārā nozare)
Prioritārie virzieni zinātnē	Latvijas valstiskums, valoda un vērtības, kultūra un māksla; Zināšanu kultūra un inovācijas ekonomiskajai ilgtspējai
Viedās specializācijas jomas	Informācijas un Komunikāciju tehnoloģijas; Sociālo un humanitāro zinātņu nozares ar horizontālu ietekmi RIS3

Zinātniskais devums un ietekme

Projekta mērķis ir uz esošo lībiešu valodas digitālo kolekciju bāzes izveidot brīvpieejas daudzfunkcionālu lībiešu valodas vārdnīcu, lai sekmētu lībiešu valodas attīstību, ievērojami paplašinātu lībiešu valodas lietojuma un apguves, un pētniecības iespējas. Projekta gaitā ir notikusi ievērojama zināšanu papildināšana par lībiešu valodu, gan valodas pieejamības un saglabāšanas, gan arī tās pētniecības attīstības aspektos. Lai to nodrošinātu, radīta vietne livonian.tech, kas ir lībiešu-latviešu-igauņu-angļu vārdnīca, kas tiek papildināta projekta gaitā. Vārdnīca praktiski izmantota "Mierlinkīzt" vasaras skolā, kas tiek organizēta lībiešu valodas apguvei. Projekta rezultāti jau šobrīd devuši ieguldījumu mašīnmācīšanās un valodas atpazīšanā, izmantojot MI.

Zinātniskās kapacitātes pieaugums un studentu iesaiste zinātniskajā darbībā

Projekta norise pozitīvi ietekmējusi gan valodas pētniecības attīstību, gan jaunu pētnieku iesaisti projekta jomā. Iesaistīti studenti no dažādu valstu augstskolām (Upsalas, Tartu, Helsinku, Vīnes, Latvijas Universitātēm), gan tiešā pētniecības darbā, gan netieši – ar pieeju projektā radītajiem datiem. Projekta ietvaros ir attīstīts universitātes līmeņa lībiešu valodas kurss. Pētnieki uzsākuši un turpina vairākas starptautiskas sadarbības ar Helsinku universitātes (Somija), Tromso universitātes (Norvēģija), Tartu Datorzinātņu institūta (Igaunija), Tartu universitātes Igaunijas un vispārējās lingvistikas institūta pētniekiem.

Sociālā ietekme uz tautsaimniecību, rīcībpolitiku un sabiedrību kopumā

Projekta rezultāti pozitīvi ietekmēs Latvijas lībiešu kopienu, kā arī sniegs iespēju uzņēmējiem pielietot lībiešu valodas elementus uzņēmējdarbībā, savukārt, plašākā mērogā projekts ietekmē ilgtspējas un globalizācijas, un mazo valodu ekosistēmas saglabāšanu. Projekta dalībnieki snieguši ieguldījumu dažādu līmeņu politikas dokumentu izstrādē, sadarbojoties gan ar valsts un pašvaldību iestādēm, gan nevalstisko sektoru. Notikusi sadarbība ar Ventspils, Talsu, Limbažu, Siguldas, Rīgas pašvaldībām.

Komunikāciju aktivitātes

Lībiešu valodas institūts komunicē par projekta aktivitātēm un sasniegto, izmantojot dažādus publicitātes kanālus – sociālos medijus, radio pārraides Latvijā un Igaunijā, kā arī regulāri publicē jaunumus projekta mājaslapā.

Ekspertu vērtējums un ieteikumi izpildītājiem

Eksperti atzīmē, ka projekts norisinās saskaņā ar plānoto, tā dalībniekiem lielākoties koncentrējoties uz lībiešu valodas pielietošanas uzlabošanu un datu papildināšanu. Eksperti aicina turpmāk pievērst uzmanību projekta rezultātu izplatīšanai, radot augstas kvalitātes publikācijas starptautiskos žurnālos. Eksperti rekomendē turpināt projekta norisi.

Projekta zinātniskie nodevumi vidusposmā

Kategorija	Plānots vidusposmā (skaits)	Publicēts (skaits)	Iesniegts (skaits)	Progresā (skaits)
Oriģināli zinātniskie raksti, kas publicēti Web of Science Core Collection vai SCOPUS žurnālos vai konferenču rakstu krājumos, kuru citēšanas indekss sasniedz vismaz 50 procentus no nozares vidējā citēšanas indeksa	0	2	0	0
Citi oriģināli zinātniskie raksti Web of Science Core Collection vai SCOPUS datubāzēs iekļautajos žurnālos vai konferenču rakstu krājumos	2	0	0	0
Citi anonīmi recenzēti zinātniskie raksti starptautiskos žurnālos un rakstu krājumos, izņemot konferenču materiālus	0	1	0	0
Konferenču materiāli (izņemot SCOPUS un Web of Science Core Collection indeksētos) - kopsavilkumi	3	5	0	0
Zinātniskās datubāzes un datu kopas	0	1	0	0
Ziņojumi par rīcībpolitiku	1	2	0	1

Informācija par projektu

Projekta numurs	VPP-LETONIKA-2021/3-0004
Projekta nosaukums / Project title	Inovatīva un iekļaujoša pārvaldība sabiedrības iesaistes, uzticības, komunikācijas veicināšanai / <i>Innovative and inclusive governance for the promotion of social involvement, trust, and communication</i>
Projekta iesniedzējs	Latvijas Universitāte
Projekta vadītājs	Visvaldis Valtenbergs
Zinātnes nozare	Politikas zinātne (primārā nozare); Socioloģija un sociālais darbs, Plašsaziņas līdzekļi un komunikācija (papildus nozares)
Prioritārie virzieni zinātnē	Demogrāfija, sports, atvērta un iekļaujoša sabiedrība, labklājība un sociālā drošumspēja; Latvijas valstiskums, valoda un vērtības, kultūra un māksla; Valsts un sabiedrības drošība un aizsardzība; Zināšanu kultūra un inovācijas ekonomiskajai ilgtspējai
Viedās specializācijas jomas	Informācijas un Komunikāciju tehnoloģijas; Sociālo un humanitāro zinātņu nozares ar horizontālu ietekmi RIS3

Zinātniskais devums un ietekme

Pētījuma mērķis ir radīt jaunas zināšanas un risinājumus par sabiedrības un valsts ilgtspējīgu attīstību demokrātijas un valsts noturības vājināšanās kontekstā. Izmantojot starpdisciplināru un iekļaujošu pieeju, projektā tiek pētītas četras savstarpēji saistītas dimensijas: jauni līdzdalības risinājumi demokrātiskos procesos, sabiedrības iesaiste politikas veidošanā, institucionāla uzticēšanās un izturība pret dažādiem draudiem, stratēģiska komunikācija ar pārvaldību. Lai sasniegtu projekta rezultātus, tiek gatavotas rekomendācijas politikas veidotājiem, kas veicinās vienotas sabiedrības veidošanos un uzlabos stratēģisko komunikāciju pieaugoši fragmentētas mediju ekosistēmas situācijā.

Zinātniskās kapacitātes pieaugums un studentu iesaiste zinātniskajā darbībā

Projekta ietvaros notiek sadarbība gan nacionālā, gan starptautiskā līmenī, notiek jau esošu datu apguve, izmantojot Eiropas sabiedrisko aptauju datu portālu, kā arī tiek pielietotas inovatīvas datu apkopošanas metodes sadarbībā ar privāto sektoru. Projektā uzsāktais ir veicinājis papildus finansējuma piesaisti, izstrādājot jaunus pieteikumus un piedaloties starptautiskos projektu konkursos. Projekts sniedz iespēju studentiem strādāt projekta komandā, šobrīd tajā darbojas trīs doktorantūras studenti, kas ir iesaistīti izpētes veikšanā, datu analīzē, politikas dokumentu izstrādē un akadēmisko publikāciju rakstīšanā. Projektā sasniegto plānots integrēt bakalaura un maģistra līmeņa studiju programmās.

Sociālā ietekme uz tautsaimniecību, rīcībpolitiku un sabiedrību kopumā

Projekts atstāj pozitīvu ietekmi uz informācijas un tehnoloģiju jomu, notiek sadarbība ar ParvaiPret Ltd, lai paplašinātu konkurencspēju lielo datu, starpdisciplināras izpētes jomā starptautiskā līmenī. Izstrādātajiem rīkiem var būt būtiska ietekme, ņemot vērā norītošo privātā un publiskā sektora digitalizāciju. Pētījuma rezultātā iegūtā ekspertīze ļaus projekta komandai sniegt konsultācijas politikas veidošanas un tajā nepieciešamo izmaiņu jomā. Turpinās sadarbība ar Kultūras ministriju un Valsts kanceleju par sabiedrības uzticēšanās, jaunu sabiedrības līdzdalības formu, skaidras komunikācijas ar dažādām sabiedrības grupām un dezinformācijas izskaušanas jautājumiem.

Komunikāciju aktivitātes

Projekta dalībnieki izmanto dažādus komunikācijas kanālus, lai sasniegtu pēc iespējas plašāku auditoriju un to iepazīstinātu ar projekta norisi, piemēram, intervijas Radio, publikācijas medijos (arī reģionālos laikrakstos) un portālā LETA. Savukārt, platforma ParvaiPret (<https://open2vote.eu/>) sniedz iespēju gan pētniekiem iegūtos datus integrēt projekta rezultātu sasniegšanai, gan sabiedrībai izteikt viedokli par dažādām aktualitātēm.

Ekspertu vērtējums un ieteikumi izpildītājiem

Eksperti atzīmē, ka projektā veiktās aktivitātes, kas vērstas uz sabiedrības iesaisti un sadarbību ar politikas veidotājiem, ir uzteicamas un nozīmīgas, ņemot vērā projekta izvēlēto tēmu, tomēr projekta zinātniskās izcilības apraksts un vidusposmā sasniegtā skaidrojums būtu papildināms un precizējams. Projektā iesaistīto studentu skaits ir atbilstošs un kopumā tiek ieteikts turpināt projektu.

Projekta zinātniskie nodevumi vidusposmā

Kategorija	Plānots vidusposmā (skaits)	Publicēts (skaits)	Iesniegts (skaits)	Progresā (skaits)
Orīģināli zinātniskie raksti, kas publicēti Web of Science Core Collection vai SCOPUS žurnālos vai konferenču rakstu krājumos, kuru citēšanas indekss sasniedz vismaz 50 procentus no nozares vidējā citēšanas indeksa	0	1	1	0
Citi orīģināli zinātniskie raksti Web of Science Core Collection vai SCOPUS datubāzēs iekļautajos žurnālos vai konferenču rakstu krājumos	0	0	0	3
Orīģināli zinātniskie raksti, kas iesniegti vai pieņemti publicēšanai zinātniskajos izdevumos vai konferenču rakstu krājumos, kuri iekļauti datubāzē ERIH PLUS	1	0	0	0
Citi anonīmi recenzēti zinātniskie raksti starptautiskos žurnālos un rakstu krājumos, izņemot konferenču materiālus	0	0	1	0
Konferenču materiāli (izņemot SCOPUS un Web of Science Core Collection indeksētos) - kopsavilkumi	1	4	0	0
Recenzētas zinātniskās monogrāfijas	0	1	0	0
Nerecenzētas publikācijas, preprinti	0	1	0	0
Zinātniskās datubāzes un datu kopas	2	0	1	1
Aizstāvēts bakalaura vai maģistra darbs	0	1	0	0

Informācija par projektu

Projekta numurs	VPP-LETONIKA-2021/4-0002
Projekta nosaukums / Project title	Jauni risinājumi demogrāfijas un migrācijas procesu izpētē latviskas un eiropiskas zināšanu sabiedrības attīstībai / <i>Cutting-edge knowledge and solutions to study demographic and migration processes for the development of Latvian and European society</i>
Projekta iesniedzējs un sadarbības partneri	Latvijas Universitāte, sadarbības partneri: Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitāte
Projekta vadītāja	Zaiga Krišjāne
Zinātnes nozare	Sociālā un ekonomiskā ģeogrāfija (primārā nozare)
Prioritārie virzieni zinātnē	Demogrāfija, sports, atvērta un iekļaujoša sabiedrība, labklājība un sociālā drošumspēja
Viedās specializācijas jomas	Sociālo un humanitāro zinātņu nozares ar horizontālu ietekmi RIS3

Zinātniskais devums un ietekme

Projekta mērķis ir sniegt jaunas zināšanas un risinājumus demogrāfijas un migrācijas procesu izpētē, lai sekmētu ilgtspējīgu Latvijas sabiedrības un valsts attīstību. Projektā tiek izmantota inovatīva starpdisciplinārā un koprades pieeja, lietojot kvantitatīvo un kvalitatīvo metožu triangulāciju jaunu zināšanu radīšanā. Projektā darbojas starpdisciplināra komanda, pētniekiem pārstāvot demogrāfijas, ģeogrāfijas, socioloģijas, ekonomikas, statistikas, izglītības, tieslietu, filozofijas, politikas zinātņu, migrācijas pētniecības nozares. Izvērtējot mūsdienu demogrāfisko un migrācijas procesu daudzveidību, tiks piedāvāti pētniecībā balstīti ilgtspējīgas rīcībpolitikas risinājumi demogrāfijas un migrācijas jautājumos. Iegūtie rezultāti sekmēs iekļaujošas zināšanu sabiedrības attīstību Latvijā. Projekta pētījums ietver datu apkopošanu un izvērtēšanu no dažādiem avotiem: tautas skaitīšanas rezultātiem, oficiālās un ekspertimentālās statistikas, administratīviem un papildinošiem datu avotiem, lai tos pielietotu projekta rezultātu sasniegšanā un izmantotu sadarbībā ar ekspertiem un sociālajiem partneriem. Izstrādāta jauna administratīvo datu izmantošanas pieeja, lai analizētu atšķirīgu (etniski un ģeogrāfiski) mājāsaimniecību dinamiku un sabiedrības veselības stāvokli, un raksturotu ģeogrāfiskās mobilitātes paternus.

Zinātniskās kapacitātes pieaugums un studentu iesaiste zinātniskajā darbībā

Projekta ietvaros norisinās starptautiska sadarbība ar Lietuvas socioloģiskās pētniecības centru, Maksā Planka Demogrāfijas pētniecības institūtu (Vācija), Helsinku universitāti (Somija), Autonomo universitāti Barselonā (Spānija), Tartu universitāti (Igaunija). Notikusi dalība IMISCOE (*International Migration Research Network*) ikgadējā kongresā, IGU Globalizācijas un mobilitātes komisijas kongresā un citās starptautiskās aktivitātēs. Projekta norisē ir iesaistīti maģistra un doktorantūras līmeņa studenti. Tāpat projekta dalībnieki vadījuši sešu maģistra un piecu bakalaura darbu tapšanu. Projektā iegūtās zināšanas ir integrētas vairākos augstskolu studijuursos.

Sociālā ietekme uz tautsaimniecību, rīcībpolitiku un sabiedrību kopumā

Projekta komanda skaidro demogrāfijas un migrācijas procesu pētniecības nozīmi sabiedrības labklājības un attīstības veicināšanā. Lai to panāktu, notikušas tikšanās un turpinās sadarbība ar Latvijas Lauku biedrību, lai apspriestu iedzīvotāju pārcelšanos uz lauku reģioniem, Centrālo Statistikas pārvaldi

un Darba devēju konfederāciju, tāpat arī Ekonomikas ministrijas pārstāvjiem, Vidzemes plānošanas reģionu un Ārlietu ministriju, lai iepazīstinātu ar projektā sasniegto, kā arī sniegtu konsultācijas. Notiek arī sadarbība ar Globālo Tehnoloģiju kompāniju Accenture Latvija par migrācijas pētniecības jautājumiem. Organizēti seši sadarbības semināri, kas vērsti uz jaunpieņacēju integrēšanu kopienās, ārzemju studentu piesaisti Latvijai un augsti kvalificētu ārvalstnieku piesaisti Latvijas darba tirgum.

Komunikāciju aktivitātes

Projekta komanda aktīvi seko līdzi un iesaistās aktuālās debatēs, kas saistītas ar projekta tēmu. Projekta aktivitātes regulāri atainotas projekta mājaslapā <https://www.demomigpro.lu.lv/> un sociālā medija Facebook projekta kontā. Projekta rezultāti tiek arī komunicēti ar masu mediju (radio, TV, rakstošie mediji) starpniecību. Laikrakstā *The Guardian* publicēts raksts par Latvijas demogrāfijas krīzi, intervējot projekta pētnieku Juri Krūmiņu. Notikušas publiskas lekcijas un diskusijas Latvijas Universitātē un Latvijas Ģeogrāfu biedrībā, tāpat dalība Sarunu festivālā "Lampa" un laikmetīgās mākslas festivālā "Survival Kit".

Ekspertu vērtējums un ieteikumi izpildītājiem

Eksperti atzīst, ka projekta īstenošana un ietekme ir adekvāti skaidrota ziņojumā, bet zinātniskās izcilības atainojums nav pietiekami detalizēts. Ir uzrādīti pietiekami zinātniskie nodevumi, un kopējā projekta īstenošanas gaita vērtējama kā produktīva. Pozitīvi vērtējama saikne starp pētniecību uz izglītību. Kopumā eksperti rekomendē turpināt projekta īstenošanu.

Projekta zinātniskie nodevumi vidusposmā

Kategorija	Plānots vidusposmā (skaits)	Publicēts (skaits)	Iesniegts (skaits)	Progresā (skaits)
Origināli zinātniskie raksti, kas publicēti Web of Science Core Collection vai SCOPUS žurnālos vai konferenču rakstu krājumos, kuru citēšanas indekss sasniedz vismaz 50 procentus no nozares vidējā citēšanas indeksa	0	4	0	0
Citi origināli zinātniskie raksti Web of Science Core Collection vai SCOPUS datubāzēs iekļautajos žurnālos vai konferenču rakstu krājumos	2	2	1	0
Origināli zinātniskie raksti, kas iesniegti vai pieņemti publicēšanai zinātniskajos izdevumos vai konferenču rakstu krājumos, kuri iekļauti datubāzē ERIH PLUS	1	6	0	0
Citi anonīmi recenzēti zinātniskie raksti starptautiskos žurnālos un rakstu krājumos, izņemot konferenču materiālus	1	1	0	0
Citi anonīmi recenzēti zinātniskie raksti Latvijas žurnālos un rakstu krājumos, izņemot konferenču materiālus	1	2	0	0
Konferenču materiāli (izņemot SCOPUS un Web of Science Core Collection indeksētos) - pilna teksta	0	4	0	0
Konferenču materiāli (izņemot SCOPUS un Web of Science Core Collection indeksētos) - kopsavilkumi	3	13	1	0
Ziņojumi par rīcībpolitiku	1	3	0	0
Iesniegts projekta pieteikums	2	0	0	0
Aizstāvēts bakalaura vai maģistra darbs	2	6	0	0
Cits projekta rezultāts	3	9	0	0

Informācija par projektu

Projekta numurs	VPP-LETONIKA-2021/4-0003
Projekta nosaukums / Project title	Latviešu valodas daudzveidība laikā un telpā / <i>Diversity of Latvian in Time and Space</i>
Projekta iesniedzējs un sadarbības partneri	Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūts, sadarbības partneri: Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, Liepājas Universitāte, Ventspils Augstskola
Projekta vadītāja	Sanda Rapa
Zinātnes nozares	Valodniecība un literatūrzinātne (primārā nozare), Citas humanitārās un mākslas zinātnes, tai skaitā radošās industrijas zinātnes (papildus nozare)
Prioritārie virzieni zinātnē	Latvijas valstiskums, valoda un vērtības, kultūra un māksla
Viedās specializācijas jomas	Sociālo un humanitāro zinātņu nozares ar horizontālu ietekmi RIS3

Zinātniskais devums un ietekme

Projekta mērķis ir pētīt Latvijas lingvistiskās vides reģionālo un vēsturisko savpatību, attīstot to par drošu un spēcīgu nacionālās identitātes pamatu. Projekts tiek īstenots piecos virzienos, pētot valodas kontaktus un tulkojumus, dialektu leksiku un gramatiku, toponīmiju, valodas vēsturi un reģionālistiku, projekta īstenošanas gaitā pievērsoties katram no tiem. Ir publicēta monogrāfija "Tulkojumi latviešu valodā. 16.-20. gadsimta ainava", turpinās arī darbs pie latīņu-latviešu un grieķu-latviešu vārdnīcām. Publicēta Nīcas izloksnes vārdnīca, radītas datu kopas par Lībiešu dialektu un Nautrēnu subdialektu. Kā papildus rezultāts ir dialektu kartes dialekti.lv radīšana, kas tiks vēl papildināta projekta laikā. Tiek papildināta Latviešu Vietvārdu vārdnīca un radīta vietne vietvardi.lv. Savukārt, Latviešu valodas vēsturiskā vārdnīca (16.-17. gadsimts) papildināta ar 241 (kopā plānoti 500) ierakstu, papildināts arī Latgaliešu rakstu valodas korpuss.

Zinātniskās kapacitātes pieaugums un studentu iesaiste zinātniskajā darbībā

Individuālā līmenī projekts nodrošina resursus un rīkus daudziem pētniekiem un studējošiem, savukārt, starptautiski Latvijas lingvistu kopiena veido saikni ar globālo pētnieku kopienu, audzējot Latvijas humanitāro zinātņu konkurencespēju starptautiskā arēnā. Projekta komanda aktīvi darbojas vietējās un starptautiskās pētnieku organizācijās un tīklos (piemēram *International Society of Dialectologists and Geolinguists*, *International Council of Onomastic Sciences*, Valsts valodas komisijā, Tieslietu ministrijas Valsts valodas centra latgaļu rakstu valodas apakškomisijā un vietvārdu apakškomisijā, u.c.). Notiek arī sadarbība ar Polijas Zinātņu akadēmiju, Lietuviešu valodas institūtu, Stokholmas (Zviedrija), Helsinku (Somija), Viļtauta Magnus (Lietuva) universitātēm, u.c. Projekta komandā darbojas astoņi maģistra un doktora līmeņa studenti, kas ir iesaistīti visās projekta aktivitātēs. Aizstāvēts viens maģistra darbs un viens promocijas darbs ir tapšanā.

Sociālā ietekme uz rīcībpolitiku un sabiedrību kopumā

Projekta ietekme, pirmkārt, vērsta uz augstskolu un pētniecības institūciju akadēmisko personālu un studentiem, bet tāpat valsts pārvaldi, valsts drošības iestāžu darbiniekiem, kuru pienākumos ir identificēt un risināt valstiskās drošības jautājumus, lai integrētu pētījuma rezultātus rīcībpolitikas nostādņēs. Projekts ietekmē arī sabiedrību kopumā, īpaši pašvaldību līmenī, piemēram, saistībā ar vietvārdu pētniecību. Apmēram 10000 cilvēku tika iesaistīti valodas datu vākšanas akcijās, kas attiecīgi pastiprināja arī pašvaldību interesi par valodas izpēti. Kopumā latviešu valodas dažādības izpēte stiprina

nacionālās identitātes stiprināšanu. Visi projekta rezultāti, ieskaitot papildinātās datu bāzes, ir pieejami atbilstoši *Open Data* principiem. Projekta ietvaros tā dalībnieki piedalās Valsts valodas politikas pamatnostādņu izstrādē IZM, Tieslietu ministrijas tikšanās par modernās Latgaļu valodas standartizāciju, notiek sadarbība ar Latviešu valodas aģentūru par vietvārdu un dialektu jautājumiem.

Komunikāciju aktivitātes

Informācija par projekta aktivitātēm tiek publicēta projekta mājaslapā lavi.lu.lv/vpp_ladi/. Notikušas intervijas ar projekta pētniekiem LR1 un LR3 Klasika, tāpat dalība TV pārraidēs. Notikusi dalība reģionālos tradicionālos pasākumos, piemēram, Galēnos sarīkota vietvārdu diena, tās ietvaros notikušas publiskas lekcijas par vietvārdu darināšanu, atspoguļojumu kartē un rakstu avotos. Tāpat notikusi publiska lekcija Preiļu galvenajā bibliotēkā par latgaliešu rakstu valodu un vietvārdiem.

Ekspertu vērtējums un ieteikumi izpildītājiem

Eksperti atzīst, ka projektā paveiktais ir skaidri un konsekventi atspoguļots zinātniskajā pārskatā. Projekta īstenošana visās darba pakās uz šo brīdi pārsniedz 50 % no projekta pieteikumā plānotā, turklāt sasniegti arī vairāki papildus rezultāti. Ņemot vērā projekta plašo komandu, eksperti aicina pievērsties datu uzturēšanas ilgtermiņa plānam un vienotai projekta uzdevumu izpildei, kopīgi veidojot ilgtspējīgu projekta rezultātu ietekmi.

Projekta zinātniskie nodevumi vidusposmā

Kategorija	Plānots vidusposmā (skaits)	Publicēts (skaits)	Iesniegts (skaits)	Progresā (skaits)
Citi oriģināli zinātniskie raksti Web of Science Core Collection vai SCOPUS datubāzēs iekļautajos žurnālos vai konferenču rakstu krājumos	0	7	0	0
Citi anonīmi recenzēti zinātniskie raksti starptautiskos žurnālos un rakstu krājumos, izņemot konferenču materiālus	8	5	0	0
Citi anonīmi recenzēti zinātniskie raksti Latvijas žurnālos un rakstu krājumos, izņemot konferenču materiālus	0	5	0	0
Konferenču materiāli (izņemot SCOPUS un Web of Science Core Collection indeksētos) - pilna teksta	0	1	0	0
Konferenču materiāli (izņemot SCOPUS un Web of Science Core Collection indeksētos) - kopsavilkumi	0	19	0	0
Recenzētas zinātniskās monogrāfijas	0	1	0	0
Nerecenzētas publikācijas, preprinti	0	13	0	0
Zinātniskās datubāzes un datu kopas	0	4	0	0
Aizstāvēts bakalaura vai maģistra darbs	0	1	0	0
Cits projekta rezultāts	0	23	0	0

Zinātniskie nodevumi

Projektu iesniegumos tika paredzēts noteikts skaits zinātnisko nodevumu, kas bija viens no zinātniskās izvērtēšanas punktiem kritērijā "Ietekme". Savukārt projekta vidusposma pārskatā projektu īstenotāji sniedza informāciju par projekta pirmās puses īstenošanas laikā sasniegtajiem zinātniskajiem rezultātiem. Kvantitatīva informācija par plānotajiem un izpildītajiem zinātniskajiem nodevumiem apkopota 2. attēlā. Zinātnisko nodevumu apkopojums apliecina, ka kopumā tie ir sasniegti atbilstoši plānotajam un dažās pozīcijās pat to pārsniedz.

Tabula 2. Plānoto un īstenoto (publicēto, iesniegto, izstrādāšanas procesā esošo) projekta zinātnisko nodevumu skaits pa zinātnisko rezultātu veidiem.

Kategorija	Kopā plānots vidusposmā	Kopā publicēts	Kopā iesniegts	Kopā procesā
Orīģināli zinātniskie raksti, kas publicēti <i>Web of Science Core Collection</i> vai <i>SCOPUS</i> žurnālos vai konferenču rakstu krājumos, kuru citēšanas indekss sasniedz vismaz 50 procentus no nozares vidējā citēšanas indeksa	2	7	1	0
Citi orīģināli zinātniskie raksti <i>Web of Science Core Collection</i> vai <i>SCOPUS</i> datubāzēs iekļautajos žurnālos vai konferenču rakstu krājumos	13	19	9	3
Orīģināli zinātniskie raksti, kas iesniegti vai pieņemti publicēšanai zinātniskajos izdevumos vai konferenču rakstu krājumos, kuri iekļauti datubāzē <i>ERIH PLUS</i>	6	6	0	0
Citi anonīmi recenzēti zinātniskie raksti starptautiskos žurnālos un rakstu krājumos, izņemot konferenču materiālus	14	11	6	0
Citi anonīmi recenzēti zinātniskie raksti Latvijas žurnālos un rakstu krājumos, izņemot konferenču materiālus	1	7	0	0
Konferenču materiāli (izņemot <i>Web of Science Core Collection</i> vai <i>SCOPUS</i> indeksētos) - pilna teksta	2	15	0	0
Konferenču materiāli (izņemot <i>Web of Science Core Collection</i> vai <i>SCOPUS</i> indeksētos) - kopsavilkumi	9	79	1	0
Recenzētas zinātniskās monogrāfijas	0	2	0	0
Nerecenzētas publikācijas, preprinti	3	17	0	0
Zinātniskās datubāzes un datu kopas	2	5	1	5
Ziņojumi par rīcībpolitiku	2	5	1	1
Iesniegts projekta pieteikums	3	3	4	0
Aizstāvēts bakalaura vai maģistra darbs	5	13	0	0
Aizstāvēts promocijas darbs	0	1	1	2
Cits projekta rezultāts	27	147	0	0

Web of Science Core Collection vai *SCOPUS* datubāzēs iekļautajos žurnālos vai konferenču rakstu krājumos kopumā publicēti 26, iesniegti publicēšanai 10, bet progresā ir trīs zinātniskie raksti. No tiem septiņi raksti publicēti, un viens iesniegts publicēšanai *Web of Science Core Collection* vai *SCOPUS* žurnālos vai konferenču rakstu krājumos, kuru citēšanas indekss sasniedz vismaz 50 procentus no nozares vidējā citēšanas indeksa. Tas pārsniedz sākotnēji iecerēto - divas publikācijas šādos izdevumos un 13 citos *Web of Science Core Collection* vai *SCOPUS* datubāzēs iekļautajos žurnālos vai konferenču rakstu krājumos

ERIH PLUS datubāzē publicēti seši raksti, kas atbilst iecerētajam savukārt citos starptautiskos žurnālos un rakstu krājumos publicēti 11, bet iesniegti seši raksti (plānoti 14 raksti), bet Latvijas žurnālos un

rakstu krājumos plānota viena, bet uz šo brīdi publicētas septiņas publikācijas. Jāatzīmē arī, ka programmas ietvaros jau publicētas divas recenzētas zinātniskās monogrāfijas.

Krietni pārsniegts arī iecerētais konferenču kopsavilkumu skaits – 15 pilna teksta un 79 kopsavilkumi. Projektam ir ievērojami sasniegumi zinātnisko rezultātu izplatīšanā – ir izstrādāti pieci ziņojumi par rīcībpolitiku, vēl viens ir iesniegts, bet viens – progresā. Notiek arī ietekme uz studiju procesu, jo programmas vidusposmā aizstāvēti 13 bakalaura vai maģistra darbi, un viens promocijas darbs.

Nozīmīgs nodevumu skaits ir sadaļā “Citi projekta rezultāti”, sasniedzot tādus nodevumus kā publicēšanos populārzinātniskos izdevumos, organizētas konferences un semināri, sadarbību ar citu jomu (piemēram, muzeju un bibliotēku) profesionāļiem, atklātas lekcijas un diskusijas, dalību reģionālos kultūras pasākumos un citus.

Secinājumi

Lai veicinātu iekļaujošas latviskas un eiropiskas zināšanu sabiedrības, kuras pamatā ir demokrātiskas vērtības latviešu valoda un kultūra, veidošanos, 2021. gada 25. augustā tika izveidota Valsts Pētījumu Programma "Letonika latviskas un eiropiskas sabiedrības attīstībai" un izsludināts programmas pirmais konkurss. Programmas mērķis ir radīt jaunas zināšanas un risinājumus, lai sekmētu ilgtspējīgu Latvijas sabiedrības un valsts attīstību. Programmas tematika ietver sekojošās pētījumu jomās:

- Latvijas vēsture, latviešu un mazākumtautību identitāte;
- izglītības transformācija;
- demogrāfija un migrācija;
- inovatīva un iekļaujoša pārvaldība;
- Latvijas lingvistiskā daudzveidība;
- latviešu literatūra un tās pētniecība valstiskās identitātes un iekļaujošas sabiedrības perspektīvā.

Kā nozīmīgs programmas mērķis tika noteikta nepieciešamā cilvēkkapitāla paplašināšana.

Programmu finansē Izglītības un zinātnes ministrija. Konkursa pirmās kārtas ietvaros 2021. gadā tika atbalstīti **astoņi projekti**, kopā tiem piešķirot **4 923 975 euro**. Finansētie projekti tiek īstenoti no 2021. gada decembra līdz 2024. gada decembrim.

Programmas ietvaros finansētie projekti tiek īstenoti vairākās zinātņu nozarēs: trīs projekti kā primāro nozari norādījuši Valodniecību un literatūrzinātņi, pa vienam projektam tiek īstenoti Citu humanitāro un mākslas zinātņu, tai skaitā radošo industriju, Izglītības zinātņu, Vēstures un arheoloģijas, Politikas zinātnes, Sociālās un ekonomiskās ģeogrāfijas zinātņu nozarēs. Trīs projekti ir starpdisciplināri, kā papildus nozares norādot Datorzinātnes un informātikas, Socioloģijas un sociālā darba, Plašsaziņas līdzekļu un komunikāciju, Citu humanitāro un mākslas zinātņu, tai skaitā radošo industriju zinātņu nozares.

Projektu īstenotāji iesnieguši vidusposma zinātniskos pārskatus par projekta īstenošanas pirmajiem 18 mēnešiem, tos izvērtējuši ārvalstu eksperti. Programmas ietvaros atbalstīto projektu īstenošana un sasniegtie rezultāti vidusposmā novērtēti kā veiksmīgi un vērsti uz programmas mērķu sasniegšanu. Visiem projektiem ir saņemts ārvalstu ekspertu vērtējums "Turpināt projektu".

Ir iesniegta un pārbaudīta informācija par projektu vidusposmā izpildītajiem zinātniskiem nodevumiem. *Web of Science Core Collection* vai *SCOPUS* datubāzēs iekļautajos žurnālos vai konferenču rakstu krājumos kopumā publicētas 26, iesniegtas publicēšanai 10, bet progresā ir trīs zinātniskās publikācijas. No tām septiņas publicētas, un viens iesniegta publicēšanai *Web of Science Core Collection* vai *SCOPUS* žurnālos vai konferenču rakstu krājumos, kuru citēšanas indekss sasniedz vismaz 50 procentus no nozares vidējā citēšanas indeksa. Arī pārējās nodevumu kategorijās ir sasniegts vai pārsniegts plānotais, kas ļauj secināt, ka projektu īstenošana norisinās saskaņā ar projekos iecerēto.

No astoņiem pieteikumiem četri ir vienas institūcijas, bet četri – vairāku zinātnisko institūciju sadarbības projekti. Tāpat Projektu īstenošanas rezultātā uzsākta un tiek turpināta nacionāla un starptautiska mēroga sadarbība ar augstskolām un citām zinātniskajām institūcijām, projekta rezultātus izplatot konferencēs, konsorcijs, darba grupās un cita veida sadarbības aktivitātēs. Visos projektos ir iesaistīti studenti gan tieši – piedaloties pētniecībā, metodoloģijas izstrādē, praktiskos pētījumos, zinātnisko rakstu tapšanā un projektu komunikācijas aktivitātēs, gan netieši – gūstot zināšanas projektu ietvaros izveidotajos studijuursos, vasaras skolu aktivitātēs, tāpat nodrošināta datu bāžu un citu digitālo rīku pieeja gan studējošiem, gan pētniekiem. Projektu īstenošanas vidusposmā aizstāvēti 13 bakalaura un maģistra, un viens promocijas darbs.

Projektu sociālā ietekme aptver trīs galvenos virzienus – ietekmi uz ekonomiku (IT, izdevējdarbības, tūrisma jomas u.c.), rīcībpolitiku (piedaloties darba grupās, sniedzot konsultācijas, informējot par projektos apkopotiem un analizētiem datiem u.c.) un sabiedrību kopumā, kas vērsta uz vairākām horizontālām apakšjomām: ietekmi uz valodas attīstību, izglītību pamata, vidusskolas un augstākajā līmeņos, tāpat mazākumtautību kopienu pētniecību, reģionālo vēsturi un attīstību, sabiedriskās domas aptauju veikšanu, vēstures problēmjautājumu aktualizēšanu un skaidrošanu, u.c.

Projektu gaita un rezultāti atspoguļoti projektu mājaslapās un sociālajos tīklos (Facebook, Twitter), veidoti podkāsti, noritējušas atklātas lekcijas, diskusijas un tikšanās klātienē (muzejos, bibliotēkā, reģionu centros) un tiešsaistē (*Facebook*, *Youtube*) organizētas izstādes. Notikusi dalība kultūras pasākumos (Sarunu festivālā *Lampa*, laikmetīgās mākslas festivālā *Survival Kit*), Zinātnieku naktī, reģionālos pasākumos. Notikušas intervijas radio, TV, publicēti raksti interneta portālos un laikrakstos, kā arī populārzinātniskos izdevumos.

Programmas izvirzītie mērķi un uzdevumi, kas pārklāj plašu humanitāro un sociālo zinātņu spektru, atspoguļojas projektu pieteikumu atšķirīgajā tematikā un vidusposmā sasniegtajos rezultātos, starpdisciplināras metodoloģijas pielietojumā un jaunu zināšanu radīšanā, kas ilgtermiņā sniegs ieguldījumu Latvijas sabiedriskajā, politiskajā un kultūras telpā.

Programmas ietvaros finansētie projekti tiks īstenoti līdz 2024. gada decembrim, kad tiks iesniegti un zinātniski izvērtēti projektu noslēguma zinātniskie pārskati un būs iespējams izvērtēt projektos sasniegtos mērķus un to īstermiņa un ilgtermiņa ietekmi uz sabiedrību, rīcībpolitiku un valsts attīstību kopumā.

Latvijas Zinātnes
padome

Sagatavoja
Latvijas Zinātnes padome